

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD)

Cilt: 2- Sayı: 2- Aralık 2018

ISSN: 2587-1331

HUZUREVİNDE KALAN YAŞLILARIN HUZUREVİ İLE İLGİLİ ALGILARI, DENEYİMLERİ VE YAŞAM BEKLENTİLERİ: NİĞDE ÖRNEĞİ

Neslihan SUCU*

ÖZET

Bu çalışmamız geçmişten günümüze yaşlılık olgusu ve bu olgunun modernleşen dünyadaki yeri kapsamında Niğde Bor Huzurevinde kalan yaşlıların yaşamlarını ne şekilde devam ettirdiklerini içermektedir. Yaşlılık sürekli var olan dinamik bir kavramdır. Zamana paralel olarak ilerlemektedir. Bu kavram çoğu zaman beraberinde hastalıkları, sıkıntıları, kederleri de getirmektedir. Yaşlılık denildiğinde bizim aklımıza gelen genelde öğüt verme ve elden ayaktan düşme olmaktadır. Bu çalışmamızda yaşlılık olgusu ve huzurevi yaşamını Niğde Bor Ahmet Kuddusi Huzurevi ve Rehabilitasyon Merkezinde değerlendirmeye çalıştık.

Hedefimiz Türkiye şartlarında sosyal hizmetler içerisinde yer alan huzurevi ortamında yaşlılar değerlendirilmesidir. Ayrıca yaşlılık sürecinin sağlık, sosyal uyum ve bakım gereksinimleri gibi problemlerin değerlendirilmesine kapı açmaktır. Böylece huzurevinde kalan yaşlıların en psikolojik açıdan en önemli problemleri olan “yalnızlık” duygusunu çevredeki gençlere anlatarak empati kurmalarını sağlamak ve küçük bir nebze olsa yaşlıları bu fikirden uzaklaştırmaya çalışmaktır.

Yaşlıları ve yaşlılık dönemlerini problem teşkil etmesi olarak algılamaktansa onlara saygı ve şefkat göstermek, onların bilgi, deneyim ve tecrübe birikimlerinden yararlanmak ve yaşlı vatandaşlarımızı sosyal hayatta desteklemek gerekmektedir. Çalışmamızda ortaya çıkan bulguları genel anlamıyla ifade etmek gerekirse, bunun "*Yaşlılardan öğrenilecek hala çok şey var*" şeklinde olacağını belirtmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Ahmet Kuddusi Huzurevi, Rehabilitasyon Merkezi, Yalnızlık duygusu.

RELATED WITH THE NURSING OF THE ELDERLY EXPECTATIONS, EXPERIENCES AND LIFE EXPECTATIONS: SAMPLE OF NIGDE

ABSTRACT

This study includes the phenomenon of old age from the past to the present and the way in which the elderly live in Niğde Bor Nursing Home with in the modernizing world. Aging is a dynamic concept that exists constantly. It progresses paralel to time. This concept often brings with it diseases, troubles and sorrows. When we are talking about old age, we usually get advice and Fall from foot. In this study, we tried to evaluate the phenomenon of old age and

* Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Meslek Yüksekokulu Antrenörlük Bilim Uzmanı, nesliisucu@gmail.com.

nursing home life in Niğde Bor Ahmet Kuddusi Nursing Home and Rehabilitation Center.

Our aim is to evaluate the elderly in the context of social services under the conditions of our country. In addition, health, social adjustment and care needs of the aging process to shed light on the solution of problems. Thus, the most psychological problems of elderly People living in a nursing home, their loneliness in feeling of empathy by telling young People to tell the surrounding area and a little to try to remove the old People from this idea though.

It is necessary to Show respect and compassion to the elderly and old age, to benefit from their knowledge and to support the elderly in active life. If we want to summarize the experience that emerged in our study with a single sentence, it should be noted that this will be still a lot to learn from the elderly.

Keywords: Elderly, Ahmet Kuddusi Nursing Home, Rehabilitation Center, Loneliness.

GİRİŞ

Yaşlanma, yaygın kanıya göre atmış ve üzeri yaşları aşan kişiler için kullanılan ruhsal zihinsel yeteneklerin kaybı ve psikik işlevlerin zayıflaması ile eş anlamlıdır. Gelişim psikologları bu dönemlerinin her birini ayrı ayrı ele alarak dönemlere karşılık gelen isimler oluşturmuşlardır. Yaşlılık ise belki de son nokta olarak nitelendirebileceğimiz bütün bu dönemlerin tamamlandığı bölümdür. Hayat bir pastayı, yaşlılık ise bu pastanın son dilimini oluşturmaktadır.

Yaşlanma bir takvim yaprağının sayfaları gibidir. Her geçen gün birer birer yitip gider. Canlı önce doğar, büyür ve ölür. Bu çerçeve dinamik bir yapıdadır. Yaşlılık yaşla doğru orantılıdır. İnsan yaşı ilerledikçe önceleri gelişiminin en üst noktasına ulaşır ancak belli bir yaştan sonra bu gelişim durur ve sabitlik özelliği gösterir daha sonrada hızlı bir düşüşe geçer. Sanki bebekliğe geri dönüş gibidir.

Yaşlılıkta zaman kavramını hayallerin yerini anılar aldığında yakından gözlemleyebiliriz. Artık bireyin bir hayali bir amacı yoktur. Onun dinlenip şimdiki zamanı değil geçmişi övmesidir. “Ah bizim gençliğimiz” ile başlayan cümleler geçmişi özlemi ve zamanın anlamını anlamamıza bence yeteri kadar katkı sağlamaktadır. İnsan yaşlandığında birde boş zaman kavramı ile karşılaşır (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç 2003).

Gençlik dediğimiz dönem tüm elem, keder, sıkıntıların çekildiği zaman dilimidir. İnsan gençken zamanın akışına kendini bırakır. İş hayatı, aile hayatı vb konulara daha çok eğilim göstererek kendisini geri plana atabilmektedir. Yaşlılık ise bu çekilen sıkıntıların ardından gelen bir dinlenme tatil süreci gibidir. İnsanoğlu gençken fazla düşünmeye vakit ayıramaya bilmektedir o süreçte ne söylene kendisine boş gelir. Aslında gençlik bir anlamda bilgi birikiminin de başladığı ve yaşlılıkta sonuca vardığı bir gerçektir; akıl yaşta değil baştadır ancak akla başa yaş getirir.

Klasik Türk ailesinde ailenin temeli sevgi ve saygıya dayanmaktadır. Geleneksel düşünce çocuk haklarından çok “ana-baba haklarından” söz etmektedir. Bu gerçeği Kınalızade

şöyle gerekçelendirmektedir. “İnsan varlığının esas sebebi Cenabı hak, görünen sebebi ise, ana babadır.”(Canatan,2013, s.284) burada ifade edildiği gibi bizim aile yapımızda anne baba hakkı onlara yaşlandıklarında bakmak önemli bir sorumluluğumuzdur. Ancak modernleşmeyle birlikte bu bakımlar kısmen de olsa sosyal hizmetlere doğru bir değişim göstermiştir.

Yaşlılık beraberinde birçok hastalığı da getirmektedir. İnsan vücudu bir süre sonra artık yorulmayla yavaş yavaş eski dinçliğini kaybetmeye başlamaktadır. Kasların zayıflaması belki de birçok fobinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yaşlı ve Yaşlılık

İnsan yaşamı gelişimsel olarak dönemler halinde incelenir. Yetişkinlik boyunca geçen süreç gençlik dönemidir ve yaşamın ilk dönemi denir. Gençlik dönemi, devamlı gelişme göstererek, bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemlerini içersine alan, fizyolojik ve biyolojik büyümenin devam ettiği, çevresel şartların şahısları her açıdan erişkin bir duruma ulaştırmak amacıyla hazırladığı, sosyalleşme sürecinin gerçekleşme evresidir. İkinci dönem, orta yaş dönemidir ve biyolojik açıdan kişinin en verimli olduğu bu evrede toplumsal görevler yerine getirilmeye çalışılır. Sosyalleşme sürecinden kazanılan birikimler hayata geçirilmeye çalışılır. Üçüncü dönem ise yaşlılık dönemidir. Yaşlılık döneminde bireylerde fiziksel olarak gerileme, üstlenmiş oldukları sosyal rollerde, kişisel ve toplumsal beklenti düzeyinde giderek hızlanan düşüşler görülür (Canatan, 2008:13-14).

Yaşlılık sürecinin başladığı evreyi fiziksel olarak tespit etmek zor olduğu gibi psikolojik olarak bu evreyi tespit edebilmek hemen hemen imkânsızdır. Bu durum ortaya çıktığında ruhsal açıdan çevreye karşı duyarsızlık, hayattan tat almamak gibi değişimlerle ortaya çıkmaktadır (Konak ve Çiğdem, 2005:8).

Sanayileşme süreciyle hızla gelişen teknoloji, yaşamı her yönüyle etkilemeye başlamış böylece toplumsal değişme ve gelişmeye yol açmıştır. Modern bilimin gelişmesiyle, tıp ilerlemiş ve bebek ölümleri azalmıştır. Bebek ölümlerinin azalması ve insan ömrünün uzaması dünya nüfusunun artmasına sebep olmuştur. Genç nüfusun hızla artmasıyla 20. Yüzyılın ikinci yansında nüfus politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Bu politikalarla birlikte kadının çalışma hayatına katılması gelişmiş ülkelerde nüfus artış oranı azalmaya başlamıştır. Günümüzde gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde nüfus planlamaları hala uygulanmaktadır. Bunun yanında dünyada ise yaşlı nüfus oranı artmaktadır. Genel nüfus içinde 65 ve üstündeki yaşlı nüfus grubunun 0-15 yaş arası nüfustan daha yüksek bir orana sahip olması nüfusun yaşlanmasını işaret eder (Bacanlı,2013:358).

İnsanın 65 yaşından sonraki dönem yaşlılık dönemi olarak adlandırılmaktadır. Yaşlılık dönemindeki konularla ilgili sosyal, psikolojik, ekonomik, eğitim vb. yönleriyle çalışan bilim dalı gerontolojidir. Yaşlılığı bütün yönleriyle ele almaktadır. Gerontolojinin alt dalı olan sosyal gerontoloji ise yaşlının yaşarken karşılaşılabileceği tüm sosyal politik ve ekonomik sorunları ele alır uygulamalı ve teorik çalışmalar yapan bir bilim dalıdır. Geriatri ise yaşlılarda görülen ruhsal ve bedensel sağlık sorunlarını inceler ve onların tedavisiyle ilgilenir (Koç, 2002: 78).

Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Durumu

Türkiye İstatistik Kurumunun yaptığı nüfus sayımlarına göre kadın başına düşen toplam doğurganlık hızının giderek düşerken, doğuştan beklenen yaşam süresinin de giderek yükseldiği görülmektedir. 1990 yılında kadın başına düşen doğurganlık hızı %2.93 iken 2012 de %2.08'e gerilemiştir. Doğum sayısında görülen düşüş diğer yandan beklenen yaşam süresindeki yükseliş Türkiye'nin nüfus yapısının hızla değişmekte olduğunu göstermektedir. 2025 yılında doğurganlık hızının %1.97'ye gerileyeceği ve beklenen yaşam süresinin ise 75.9 yıla yükseleceği ileri sürülmüştür. Beklenen yaşam süresi kadınlarda erkeklere göre daha fazladır. Türkiye'de yaşlı nüfus oranının ülkemizin toplam nüfusuna oranının 2023 yılında %10,2'ye yükselerek, diğer ülkelerde olduğu gibi yaşlı nüfus yapısına sahip olacağı tahmin edilmektedir (Tanhanve Arı, 2006:65).

Günümüz Toplumlarında Yaşlının Yeri

Neugarten ve Neugarten(1986) gelişmiş toplumların yaşla ilgili birçok konuda değişim içinde olduğunu söylemektedir. Yaş dönemlerine ilişkin algılar, rol geçişleri toplumsal yeterlilikler ve bütün bunların sınırlarını belirten yaşlar değişmektedir. Neugarten ve Neugarten'e göre en basit toplumlar bile yaşamda en az üç dönem aynı etmektedir. Çocukluk, yetişkinlik, yaşlılık daha karmaşık toplumlarda ise toplumsal değişimin diğer biçimlerini yansıttıkları için daha fazla yaşam dönemi belirlenmektedir (Onur, 2011:286-287).

Tarım toplumlarında otorite yaşlının elindedir, bilginin ve geleneğin aktarımını yapan kişiler olduğundan yaşlılara değer verilir. Teknolojinin gelişimi ile ortaya çıkan modern toplum, birçok yönüyle geleneksel toplumdaki ayrılmaktadır. İş yapma biçimi, üretim biçimi ve üretimin anlamı, aile biçimi ve aile üyeleri, eğitimin önemi ve genel olarak yaşam tarzının farklı olduğu bir toplumdur. Bu toplumda bireyselleşme ön plandadır. Tarımadayalı geleneksel toplumun yerini endüstri toplumu hızlı değişimlere ve yeniliklere açık olan bir toplumdur. Yaşlılar zamanla otoritelerini yitirmiş, kendisine ihtiyaç duyulmayan atıl kişiler durumuna düşmüşlerdir (Karaca, 2000:23).

Kültürel Bağlamda Yetişkinlik ve Yaşlılık

Günümüzde dünya da hem yaşlı nüfus oranı, hem de insanların uzun yaşama beklentisi artmaktadır. Yaşlılık dönemi, biyolojik olmaktan çok kültürel olarak tanımlanan ve kültürlere göre farklı olarak değerlendirilen bir durumdur. Geleneksel toplumlarda ise toplumun yapısı gereği, her yaştaki iş gücüne gereksinim duyulması nedeniyle yaşlı insanlar değer kazanmıştır. Endüstrileşme ile birlikte toplumlar değişmeye başlamış ve değişim aile kurumuna yansımıştır. Değişim sonucunda aile yapısı çekirdek aileye dönüşmüştür. Aile içinde yaşlılara gereksinim duyulmamaya başlanmıştır (Tanhan, 2007:14).

Kültürel Değerlerde Yaşlılığa Bakış

Günümüzde kabul edilen tanımlamalara göre yetişkinlik, gençlik döneminin bittiği 25 yaşından sonra başlar. Orta yaşlılığın ilk dönemi 45 yaşına kadar devam eder. İkinci dönem 45 yaşından sonra başlar ve 65 yaşına kadar devam eder (Bacanlı, 2013:398).

Yaşlanma, rakamsal olarak yaş büyüdükçe insanları etkileyen fizyolojik süreçlerin toplamı olarak ifade edilebilir. Bu süreçler bedeni etkileyen biyolojik saat, zihni etkileyen ruhsal saat, yaş ile ilişkisi olan kültürel normlar değerler ve yaşlılığa ilişkin beklentileri belirleyen toplumsal saattir (Tanhan ve Arı, 2006:34-43).

Kültürel anlamda yaşlılık, insanın içinde yaşadığı toplumun yaşa ve yaşlılığa dair yüklediği anlamalar ile ilişkilidir. İnsanların sosyal bir varlık olarak içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinin sınırlarında, kültürel öğeleri paylaşarak yaşamlarını sürdürürler. Toplum içindeki değer, statü, rol ve davranış örüntüleri kişiyi belli bir toplumun, diğer toplum ya da topluluklardan farklı olan üyesi konumuna getirir (Çobanlı ve Salt, 2001: 23).

Kültürel değerler kişilerin toplumda nasıl davranması gerektiğini belirler. Yaşlılık doğum ve ölüm gibi biyolojik açıdan evrensel bir insanlık durumudur. Yaşlanma, kültürel olarak tanımlanmış ve toplumlara göre büyük farklılıklar göstermiştir. Yaşlanma, bir yaş statüsünden diğerine geçme durumudur. İnsanların biyolojik yaşla ilişkilendirilmeleri kültürel değerlerle ilişkilidir (Bacanlı, 2013:400).

Türk kültüründe yaş; toplumsal sınıflamada önemli bir ölçüttür. Yaşlı olmaya ya da birinden büyük olmaya geleneksel toplumlarda önem verilir. Genç insanların yaşlı insanlara saygı göstermesi beklenir. Türk kültürel değerlerine göre yaşlı insanların evli erkek çocukları ile birlikte yaşamaları, yaşlıların toplumsal statülerini yükseltmektedir (Hökelekli, 2008:9-78).

Sosyal Devlet Ve Yaşlı Kesime Tanınan Sosyal Haklar

Günümüz toplumlarında vatandaşlarının haklarını koruyabilmeleri, kullanabilmelerine yönelik yükümlülüklerini üstlenmesi gereken kurum, sosyal devlettir. Sosyal hakları, verili hak üzerine bakarak öteki insan haklarından ayırmaya çalışan ölçüte göre bu haklar, özellikle ve öncelikle korunması gereken sınıf, küme ya da kesimlerin haklarıdır. Sosyal haklar “birey”e değil topluluklara tanınır (Hökelekli,2008:9-78).

Dolayısıyla işçiler için farklı uygulamalar kadınlar için farklı uygulamalar gerektirmektedir. Yaşlılarda bir topluluk oluşturduklarından yaşlı hakları denildiğinde; her kesime sunulan temel sosyal hakların yanında, yaşlı kesime özgü farklı uygulamalardan bahsedilmiş olur. Sosyal hakları uygulamaya geçirmeyi kendine temel görev edinmiş model, sosyal devlet modelidir. (Tanhan, 2007: 35).

Anayasanın 61. Maddesine göre, yaşlılar devletçe korunur yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Yaşlı kesim devlet tarafından korunma hakkı yanında insan onuruna yakışır ve yaşlarının getirdiği bazı farklılığa uyan bir hayata sahip olabilmeleri için sosyal haklarla buluşturulmalıdır. Bu bağlamda, yaşlı nüfusun hali hazırda karşılaştığı toplumsal sorunları göz önünde bulundurmak önemlidir (Hökelekli,2008:9-78).

1976 tarihli ve 2022 sayılı “65 Yaşını doldurmuş muhtaç ve kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkında kanun maunca hiç çalışmamış ya da sosyal güvencesiz işlerde çalışmış bireylerin yaşlılıkta gelir sahibi olmaları amaçlanmıştır. Fakat bu

aylığın çok düşük miktarda olması, uygulamanın yetersizliğine dair tartışmaları beraberinde getirmektedir (Hökelekli, 2008:9-78).

Yaşlıların Sosyal Haklarına Yönelik İhlaller

İhmal, yaşlı kesime yönelik olumsuz davranış şekillerinden en göz ardı edilenidir. Yaşlılara yönelik şiddet, ayrımcılık ve istismar yanında ihmal konusu görece daha soyut olup özellikle ülkemizde belirgin bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir hak ihlali yaratan husus ise “yaşlı ayrımcılığı” konusudur. Yaş ayrımcılığı, genel olarak toplumun yaşlı nüfusuna olumsuz bakış açısını içermektedir. Bu nedenle, yaş ayrımcılığı kendini hem direkt yaşlılar hakkında oluşturulan kalıplaşmış yargılar, yaşlının gündelik yaşantısına yansır (Hökelekli, 2008:9-78).

Yaşlı statüsündeki bireyler kendi aileleri tarafından şiddet görmelerine ek olarak yaşlı bakım kuruluşları tarafında da bu istismara maruz kalabilmektedirler. Bu istismar somut, fiziki olabildiği gibi sözlü veya psikolojik de olabilmektedir. Taciz etmek veya maaşına el koymak da yaşlılara karşı yapılan istismarlardan başlıcalarıdır.

Türkiye’de Yaşlılara Götürülen Hizmetler

Türk toplumunda, yaşlılara götürülen hizmetleri Cumhuriyet dönemi öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönemde ele almak mümkündür. Türk kültüründe kökleşmiş olan sevgi ve merhamet duyguları çocuk ve yaşlı haklarını aile davranışının odak noktası haline getirmiştir. Türklerin Şamanistçik inançlara sahip oldukları dönemde, Şamanlar genellikle yaşları ve deneyimleriyle toplumun manevi yaşamında etkili kişilerdir. Oğuzlar döneminde de büyüklere son derece bağlılık ve saygı vardır (Saygun ve Çakmak, 2004:364).

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı ilk huzurevi 1966’da Konya’da, ikincisi ise Eskişehir’de açılmıştır. 1982 Anayasasının 61. maddesi Sosyal Hizmetler alanına göre grupları açık bir şekilde belirlemiş ve Anayasanın bu hükmü doğrultusunda hazırlanan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetlere devletin denetim ve gözetiminde halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülmesi esasları getirilmiştir (Karaca ve Yıldız, 2001:43-55).

2828 sayılı Kanunun 4. maddesinde belirtilen genel esaslar dahilinde muhtaç yaşlıların tespiti, korunması, bakımlarının sağlanması ile ilgili hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gerekli sosyal hizmet kuruluşlarının tesisi ve işletilmesi ile ilgili görevleri yerine getirmek üzere aynı Kanunun 10. uncu maddesinin (f) fıkrasına dayanılarak Yaşlı Hizmetleri Daire Başkanlığı kurulmuştur (Karaca ve Yıldız, 2001:43-55).

Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Götürülen Hizmetler

Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik insanlığın eski ve temel bir gereksinimlerinden biridir. Bu gereksinim, yarınından emin olmak isteğidir. Evrensel bir ilkeye dönüşen ve çağdaş uygarlığın simgesi olan sosyal güvenlik kavramı, bireyin karşılaşacağı ve yaşamı için tehlike oluşturan olaylara karşı bir güvence arayışının ürünüdür. Tehlike ile karşılaşan ve yoksulluğa düşen bireye,

asgaribirgüvencesağlamakisteğisosyalgüvenliğinvaroluşnedenidir(Ertufan,2000:45).

Sosyal güvenlik sisteminin kapsadığı önemli sosyal risklerden biri yaşlılıktır. Türkiye'de yaşlılara yönelik hizmetlerden biri de sosyal güvenlik hizmetidir. Belirli bir süre çalıştıktan sonra emeklilik aylığı almaya hak kazanmış kişilerin sosyal güvenliğinin sağlanması yaşlıya yönelik hizmetlerin önemli bir bölümünü oluşturur. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Sosyal Devlet olmasının bir gereği olarak, herkese sosyal güvenlik sağlama görevi 1982 Anayasasının 60. 61. ve 62. maddelerinde belirtilmiştir (Şenol, 1989: 25).

T.C Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Genel ve Katma Bütçeli Devlet daireleri, İl Özel İdareleri, Belediyeler, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Sermayesinin tamamı veya yarısından fazlası devletin katılımı ile kurulan bankalar ve ortaklıklarda çalışanlar hizmet süresinin 25. yılını tamamlamış, kadınsa 58. erkekse 60 yaşını doldurmuş ise emeklilik aylığı almaya hak kazanmaktadırlar. 2022 sayılı Kanuna göre 65 yaşını doldurmuş kimsesiz, bakıma muhtaç olan ve hiçbir maddi geliri bulunmayan yaşlılara aylık bağlanmaktadır. 10.07.1976 tarihinde yayımlanan ve mali hükümleri 01.03.1977 tarihinde yürürlüğe giren 2022 sayılı kanuna göre “muhtaç olmak koşuluyla 65 yaşından büyük ve 65 yaşından küçük olup da muhtaç, malul ve sakat olan Türk vatandaşlarına hayatta oldukları sürece aylık bağlanmaktadır”. Kanuna göre, aylık alanların devlet hastanelerinde ücretsiz tedavileri yapılmaktadır. Tespit edilen gösterge rakamının devlet memurlarının aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpılmasından bulunacak miktar 2022 aylığı olarak hesaplanmaktadır. Bu miktar yıllara göre değişmektedir (Hökelekli,1991:83-91).

Sosyal Sigortalar Kurumu(SSK)

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu kanunu uyarınca işçilere ve 2925 sayılı Kanun gereğincetarımıişçilerineyaşlıksigortasıhizmetisağlanmaktadır.506sayılıKanunagöre:en az 25 yıldan beri sigortalı olup, 7.000 gün prim ödemiş, kadınsa 58, erkekse 60 yaşını doldurmuş olan sigortalılar emeklilik hakkından yararlanmaktadırlar.

2925 sayılı Tarım İşçileri Kanununa göre; en az 15 yıldan beri sigortalı olup. 3600 gün prim ödemiş, kadınsa 58 erkekse 60 yaşını doldurmuş olan sigortalılar emeklilik hakkından yararlanmaktadırlar. Ancak tarım kesiminde yaşlıların sosyal güvenlikleri yeterli ölçüde sağlanamamıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun geçici 20. maddesine tabi banka sigorta ve reasürans şirketleri sandıkları da 506 sayılı yasa çerçevesinde iştrakçilerine yaşlılık aylığı bağlamaktadır.

Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu

EsnafveSanatkarlarilediğerbağımsızçalışanlarınemeklilikhakkındanyararlanma koşullarına ilişkin olarak. 1479 sayılı Kanunun 35. Maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Madde 35 - (Değişik: 25.8.1999 - 4447/28 md.)

Yaşlılık aylığından yararlanabilmek için sigortalının:

“Yazılı talepte bulunması, talepte bulunduğu tarihte prim ve her türlü borçlarını ödemiş olması”,

“Kadın ise 58. erkek ise 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması şarttır”.

“Kadın ise 60, erkek ise 62 yaşını dolduran ve en az 15 tam yıl prim ödeyen sigortalılara da kısmi yaşlılık aylığı bağlanır”.

Huzurevi Yaşam Koşulları

Huzurevi sakinlerinin ancak beşte birine yakını tek kişilik odada kalmaktadır (%20). Diğerleri iki kişilik (%40) ve daha kalabalık odalarda kalmakta (%40) ve %39'unun odasında banyo - tuvalet bulunmamaktadır. Ortak banyo kullanan yaşlıların yansı ise en az beş odanın paylaştığı banyoyu kullanma olanağına sahiptir (%55). Huzurevlerinde, yaşlıların ancak üçte biri her gün sıcak su bulabilmektedir. Banyo yaparken her zaman refakatçiye gereksinime duyan yaşlıların hemen hemen hepsinin huzurevlerinde, bu olanağına sahip olduğu görülmektedir.

Sağlık Hizmetleri

Huzurevlerinin, hemen hepsinde tansiyon, ateş ölçme ve saatinde ilaç almaya yardımcı olma gibi sağlık hizmetleri verilmekte (%90), yaşlılar gerektiğinde hastaneye götürülmektedir (%84). Yaşlıların ancak yarısından biraz fazlası huzurevinde düzenli fiziksel muayene yapıldığını bildirmiştir (%66). Psikolojik danışmanlık hizmeti almış yaşlıya sık rastlanmamaktadır (%28).

Nitel görüşmeler sırasında da ziyaret edilen huzurevlerinin hemen hepsinde tansiyon ve ateş ölçümü, saatinde ilaç alımına yardım, gerektiğinde hastaneye götürme hizmetlerinin verildiği saptanmıştır. Düzenli fiziksel muayene ve psikolojik danışmanlık hizmetinin bir başka deyişle daha iyi sağlık hizmeti ancak sürekli ve yeterli sayıda hekimi, psikologu, hemşiresi olan huzurevlerinde verilebildiği görülmüştür. Huzurevlerinde, tansiyon ölçümünün genellikle hemşireler, fiziksel muayenenin de çoğunlukla hekim tarafından yapıldığı bildirilmektedir. Psikolojik danışmanlık hizmeti alabilen yaşlıların ancak yarısına yakını bu hizmeti huzurevi psikologundan alabilmektedir (%40). Nitel görüşmelerde, psikologun olmadığı huzurevlerinde, hizmet sağlayıcılar, huzurevine uyum sağlamakta direnen, ailesiyle ciddi sorunları olan veya ruh sağlığı hastalığı bulunan yaşlıların sorunlarını çözebilmek için huzurevi hekimi ve hemşiresinin psikolojik danışmanlık hizmeti vermeye çalıştıklarını bu hizmeti vermede ciddi sıkıntı çektiklerini diğer zorluk çektikleri durumlardan biri olarak anlatmışlardır.

Sosyal Faaliyetler

Kurumsal yaşlı bakımında, sosyal etkinliklerin yaşlılar üzerindeki tedavi edici etkisi bilinmektedir. Yaşlı bakımı ve psikolojisi konusunda öğrenim görmüş huzurevi çalışanları,

sosyal etkinlikleri, yalnızca yaşlıların yasanıma renk katmak, onları eğlendirmek için düzenlenen organizasyonlar olarak görmemektedir. İleri yaş nedeniyle içine kapanma, uyarıcı eksikliği nedeniyle bilişsel gerileme, işlevsizlik nedeniyle yaşama bağlılığı azalma tehdidi altında olan yaşlıyı, bu tehlikelerden korumak için uygulanan bir tür sosyal terapi olduğunun farkındadırlar. Bir diğer önemli özelliği de, yaşlılar arasında ve yaşlılar ile çalışanlar arasında olumlu iletişimi sağlamak olan sosyal faaliyetler, huzurevlerinin çoğunda yapılmakta ve sağlıklı yaşlılar bu faaliyetleri izlemektedir. Yaşlıların, huzurevinde düzenlenen faaliyetlerde görev almaktan hoşlanmadıkları, izlemeyi sevdikleri görülmektedir.

Bulgular

Tablo 4.3.1. Yaşlıların cinsiyetleri

	Katılımcı Sayısı	%
Bay	13	92,9

Tabloya göre katılımcıların % 92,9'u baydır.

Tablo 4.3.2. Yaşlıların yaşları

	Katılımcı Sayısı	%
60-65	2	14,3
66-70	2	14,3
71-75	3	21,4
76-80	1	7,1
80	2	14,3

Tabloya göre yaşların % 21,4'ü 71-75 yaş aralığında, % 14,3'ü de 60-65, 66-70 ve 80 yaş üzerindedir.

Tablo 4.3.3. Yaşlıların doğum yeri

	Katılımcı Sayısı	%
Sivas	1	7,1
İstanbul	1	7,1
Göçmen	1	7,1
Niğde	9	64,3
Ankara	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 64,3'ü Niğde doğumludur.

Tablo 4.3.4. Yaşlıların eğitim durumu

	Katılımcı Sayısı	%
Okuma yazma biliyor	2	14,3
İlkokul terk	1	7,1
İlkokul	6	42,9
Ortaokul	2	14,3

Lise	2	14,3
Üniversite	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 42,9'u ilkokul mezunudur.

Tablo 4.3.5.Yaşlıların meslekleri

	Katılımcı Sayısı	%
Çiftçi	4	28,6
Serbest meslek	2	14,3
Esnaf, zanaatkar	1	7,1
Memur	1	7,1
İşçi	1	7,1
Diğer	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 28,6'sı çiftçi ve % 14,3'ü de serbest meslek erbabıdır.

Tablo 4.3.6.Yaşlıların medeni durumları

	Katılımcı Sayısı	%
Evli	1	7,1
Bekar	5	35,7
Dul	6	42,9
Birden fazla evlenmiş	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 42,9'su dul ve % 35,7'si bekindir.

Tablo 4.3.7.Yaşlıların çocuk sayıları

	Katılımcı Sayısı	%
2	4	28,6
3	4	28,6
4	1	7,1
6	1	7,1
7	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 28,6'sının 2 veya 3 çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 4.3.8.Yaşlıların kız çocuk sayıları

	Katılımcı Sayısı	%
1	3	21,4
2	3	21,4
3	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 21,4'ünün 1 veya 2 kız çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 4.3.9.Yaşlıların erkek çocuk sayıları

	Katılımcı Sayısı	%
1	3	21,4
2	2	14,3
3	1	7,1
4	2	14,3
5	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 21,4'ünün 1 erkek çocuğu, % 14,3'ünün de 2 veya 4 erkek çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 4.3.10.Yaşlıların son 30 yıldır yaşadığı yer

	Katılımcı Sayısı	%
Köy	4	28,6
Kasaba	1	7,1
Kent	4	28,6
Büyükşehir	4	28,6

Tabloya göre yaşlıların % 28,6'sı köy, kasaba veya büyükşehirde son 30 yılını geçirmiştir.

Tablo 4.3.11.Yaşlıların huzurevine gelmeden önce yaşama şekli

	Katılımcı Sayısı	%
Yalnız başıma evde	4	28,6
Akrabalarımın yanında	3	21,4
Çocuklarımın yanında	5	35,7
Diğer	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 35,7'si huzurevine gelmeden önce çocuklarının yanında, % 28,6'sı da yalnız başına evde yaşamıştır.

Tablo 4.3.12. Yaşlıların huzurevine gelme nedenleri

	Katılımcı Sayısı	%
Aile içi sorunlar	-	-
Evde tek başına kalma	3	21,4
Kimseye yük olmak istememe	7	50,0
Ekonomik yetersizlik	1	7,1
Güvenlik arama ihtiyacı	-	-
Yaşlılarıyla birlikte yaşama isteği	1	7,1
Gelecekte bakıma muhtaç olacağını düşünme	4	28,6
Yaşlılığın huzurevinde geçmesine inandığı için	-	-

Tabloya göre yaşlıların % 50'si kimseye yük olmak istemediğinden, % 28,6'sı gelecekte bakıma muhtaç olacağını düşündüğü için huzurevine gelmiştir.

Tablo 4.3.13. Yaşlıların şu anda en çok nerede olmak istediği

	Katılımcı Sayısı	%
Dışarıda tek başıma yaşamak isterim	9	64,3
Huzurevinde	-	-
Dışarıda eşimle birlikte olmak isterdim	2	14,3
Diğer	4	28,6
Çocuklarımla birlikte olmak isterdim	2	14,3

Tabloya göre yaşlıların % 64,3'ü şu anda dışarıda tek başıma yaşamak istemektedir.

Tablo 4.3.14. Yaşlıların huzurevine gelmeden önceki huzurevi görüşleri

	Katılımcı Sayısı	%
Düşkünlere bakılan yer	4	28,6
Yaşlıların bir arada yaşadığı yer	5	35,7
Güvenli, profesyonel bir yardım alınabilecek bir yer	3	21,4

Diğer	2	14,3
-------	---	------

Tabloya göre yaşlıların % 35,7'si huzurevine gelmeden önce huzurevini yaşlıların yaşadığı bir yer olarak görmüşlerdir.

Tablo 4.3.15.Yaşlıların şu anda huzurevinden memnun olma durumları

	Katılımcı Sayısı	%
Hiç memnun değilim	1	7,1
Memnun değilim	3	21,4
Kararsız	2	14,3
Memnunum	8	57,1

Tabloya göre yaşlıların % 57,1'i şu anda huzurevinde bulunduğundan memnundur.

Tablo 4.3.16.Yaşlıların anne ve babalarının kendileri gibi huzurevinde olmalarını isteme durumu

	Katılımcı Sayısı	%
Kesinlikle istemem	5	35,7
İstemem	7	50,0
Kararsız	1	7,1
İsterim	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 50'si anne ve babalarının kendileri gibi huzurevinde olmalarını istememektedir.

Tablo 4.3.17.Yaşlıları huzurevinde rahatsız eden durumlar

	Katılımcı Sayısı	%
Huzurevi sakinleri	1	7,1
Kendisi	3	21,4
Toplumun huzurevine bakışı	1	7,1
Diğer	2	14,3

Tabloya göre yaşlıların % 21,4'ü huzurevinde kendisinde rahatsız olmaktadır.

Tablo 4.3.18.Yaşlıların huzurevinde etkinliklere katılma durumu

	Katılımcı Sayısı	%
--	------------------	---

Katılmıyorum	6	42,9
Spor	4	28,6
Diğer	2	14,3

Tabloya göre yaşlıların % 42,9'u huzurevindeki etkinliklere katılmamaktadır.

Tablo 4.3.19. Yaşlıların huzurevinde kalmaları dışarıda kendilerini tedirgin etme durumu

	Katılımcı Sayısı	%
Hayır	12	85,7

Tabloya göre yaşlıların % 85,7'si huzurevinde kaldığı için dışarıda tedirgin olmamaktadır.

Tablo 4.3.20. Yaşlıların personelin hitap etme şekli

	Katılımcı Sayısı	%
Hanımfendi/beyefendi	1	7,1
Teyze/amca	9	64,3
Diğer	4	28,6

Tabloya göre yaşlıların % 64,3'ü kendilerine personelin teyze/amca diye hitap etmelerini istemektedir.

Tablo 4.3.21. Yaşlıların personeli görme şekli

	Katılımcı Sayısı	%
Kurumda çalışan görevli	3	21,4
Bize arkadaşlık ve yardım eden birisi gibi	7	50,0
Evladım veya akrabam	4	28,6

Tabloya göre yaşlıların % 50'si huzurevi personelini kendilerine yardım eden birisi ya da arkadaş olarak görmektedir.

Tablo 4.3.22. Yaşlılara göre huzurevinde kalan yaşlılara bulunması gereken özellikler

	Katılımcı Sayısı	%
Her şey yolunda, bir sorun yok	6	42,9

Daha neşeli ve canlı olmalı	1	7,1
Daha bilinçli ve kültürlü olmalı	4	28,6
Saha sakin, abartısız olmalı	3	21,4

Tabloya göre yaşlıların % 42,9'una göre huzurevinde kalan yaşlılar için bir sorun bulunmamaktadır.

Tablo 4.3.23. Yaşlıların diğer yaşlılarla memnun olma durumu

	Katılımcı Sayısı	%
Memnun değilim	5	35,7
Kararsız	3	21,4
Memnunum	6	42,9

Tabloya göre yaşlıların % 42,9'u diğer yaşlılarda olmaktan memnundur.

Tablo 4.3.24. Yaşlıların diğer yaşlılarla memnun olmama durumu

	Katılımcı Sayısı	%
Dik kafalılar	2	14,3
Cimriler	-	-
Anlayışsızlar	2	14,3
Kültürsüzler	2	14,3
Yaşlı gibi davranmıyorlar	1	7,1
Çok içe kapalılar	1	7,1
Dedikoducular	-	-
Diğer	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 14,3'ü diğer yaşlılarla dik kafalı oldukları için, anlayışsız oldukları için ve kültürsüz oldukları için anlaşamamaktadırlar.

Tablo 4.3.25. Yaşlılara göre huzurevinde kalan yaşlıların en çok hoşlandıkları şeyler

	Katılımcı Sayısı	%
Gezmek	4	28,6
Yemek yemek	2	14,3
Biriktirmek	-	-

Ziyaret edilmek	8	57,1
Çocuklarıyla vakit geçirmek	2	14,3
Eğlenmek	3	21,4
İbadet etmek	4	28,6
Kültürel faaliyetlere katılmak	4	28,6

Tabloya göre yaşlıların % 28,6'sı huzurevinde en çok gezmekten, ibadet etmekten ve kültürel faaliyetlere katılmaktan; % 57,1'i de ziyaret edilmekten hoşlanmaktadır.

Tablo 4.3.26.Yaşlıların huzurevinde kalırken en çok özlediği şey

	Katılımcı Sayısı	%
Aile, çocuklar	3	21,4
Gezmek	1	7,1
Eş	1	7,1
Özgür olmayı	1	7,1
Akrabaları	1	7,1
Can sağlığını	1	7,1
Yalnız olmayı	1	7,1
Torunları	1	7,1
Diğer	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 21,4'ü en çok aile ve çocuklarını özlemektedir.

Tablo 4.3.27.Eğer yaşlılar huzurevinde müdür olsaydı

	Katılımcı Sayısı	%
Daha sosyal olunmasını isterdim	1	7,1
Müdür gibi davranırdım	1	7,1

Tabloya göre yaşlılar müdür olsaydı huzurevinin daha sosyal olunmasını sağlardı.

Tablo 4.3.28.Yaşlılara göre yaşlılık

	Katılımcı Sayısı	%
Diğer dönemlerden farkı yoktur	-	-
Gücün azaldığı dönem	4	28,6

Bilgili olunan ve sentez yapılan dönem	2	14,3
Hayatın sonuna gelindiği dönem	2	14,3
Hayatın bütün nimetlerinden faydalanılan bir dönem	5	35,7
Sıkıcı bir dönem	4	28,6
Diğer	2	14,3

Tabloya göre yaşlıların % 35,7'si yaşlılığı hayatın bütün nimetlerinden faydalanılan bir dönem olarak, % 28,6'sı da gücün azaldığı yada sıkıcı bir dönem olarak tanımlamaktadır.

Tablo 4.3.29.Yaşlılara göre yaşlı bir insanın dikkat etmesi gerekenler

	Katılımcı Sayısı	%
Sağlığı korumak	10	71,4
İnsanları kırmamak	10	71,4
Eş dosta önem vermek	9	64,3
İbadet etmeye	5	35,7
Çalışıp kazanmaya, başarıya	1	7,1
Okuyup gelişmeye	1	7,1

Tabloya göre yaşlıların % 71,4'ü sağlığına veya insanları kırmamaya, % 64,3'ünü göre de eş dosta önem vermeye dikkat etmelidir.

Tablo 4.3.30.Yaşlılara göre yaşlılıkta yapılmaması gerekenler

	Katılımcı Sayısı	%
Hareketli yaşamak	3	21,4
Vakit kaybetmek	4	28,6
Geçmişle hesaplaşmak	6	42,9
Kuruntu ve pişmanlık	2	14,3
Ölümünü düşünmek	5	35,7
Boş oturmak	4	28,6
Sağlığa karşı özensiz olmak	5	35,7
Ölçsüz yemek yemek	1	7,1
Diğer	2	14,3

Tabloya göre yaşlıların % 42,9'una göre yaşlılar geçmişle hesaplaşmamalı, 5 35,7'sine göre de ölümünü düşünmemelidir.

Tablo 4.3.31.Yaşlılara göre yaşlıların saygı görme nedenleri

	Katılımcı Sayısı	%
Bilgili oldukları için	3	21,4
Güçsüz oldukları için	4	28,6
Çaresiz oldukları için	4	28,6
Yaşça büyük oldukları için	13	92,9
Tecrübeli oldukları için	7	50,0
Gösterilmemeli	-	-

Tabloya göre yaşlıların % 92,9'u yaşlıların yaşça büyük oldukları için saygı görmesi gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4.3.32.Yaşlılara göre yaşlılarda bulunması gereken özellikler

	Katılımcı Sayısı	%
Bilgelik	5	35,7
Canlılık	1	7,1
Anlayış	10	71,4
Saygınlık	5	35,7
Üretkenlik	2	14,3
Çalışkanlık	-	-
Sakinlik	8	57,1
Tok gözlülük	2	14,3
Diğer	3	21,4

Tabloya göre yaşlıların % 71,4'ü yaşlıların anlayışlı olması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4.3.33.Yaşlıların çevrelerinde bulunan yaşlılarda bulunmamasını istediği özellikler

	Katılımcı Sayısı	%
Anlayışsızlık	10	71,4
Bencilik	3	21,4
Güçsüzlük	4	28,6
Aç gözlülük	3	21,4

Kibir	4	28,6
Aksilik	8	57,1
Alınganlık	4	28,6
Tembellik	1	7,1
Bilgisizlik	-	-

Tabloya göre yaşlıların % 71,4'ü yaşlılarda anlayışsızlık, 5 57,1'i de aksilik özelliğinin bulunmaması gerektiğini belirtmiştir.

SONUÇ

Yaşlanma, insanın doğduğu günden başlayarak sürekli devam eden bir süreçtir. Yaşlılık, insan yaşamının son dönemlerini kapsayan ve bireyin önceki dönemlerine nazaran daha dezavantajlı durumlarda yer aldığı evreyi kapsamaktadır. Bu dezavantajlar fiziksel olabildiği gibi zekâ ve öğrenme kapasitesinde düşüş veya ruhsal açıdan da olabilmektedir. Ayrıca yaşlanan insanlar önceki dönemlerine kıyasla daha az sosyal varlıklara dönüşebilmektedirler.

Toplumsal dönüşümlerle beraber yaşlıların hayatlarının bu döneminde yaşadıkları alanlarda da farklılaşmalar görülmektedir. Geleneksel aile tiplerinde yaşlıların bakımı aile içerisinde yapılıp hayatlarına devam ederken endüstrileşmiş modern toplumlarda bireyselliğin ön plana çıkmasıyla yalnız yaşamaya veya bakım kuruluşlarında hayatlarını sürdürmeye başlanmışlardır.

Yaşlıların bakımı ve hayatlarını idame ettirecekleri başlıca alan olarak “huzurevleri” modernleşmiş kentlerdeki hizmet yerleridir. Bu çatı altında yaşlıların başlıca yeme-içme, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bunlara ilaveten rehabilitasyon ve psikolojik destek hizmetleri de verilmektedir. Tüm bu imkânlarla karşın yaşlılar çoğunlukla ailelerinin yanlarında olmayı tercih edeceklerinden dolayı huzurevi yaşamına sıcak bakmayıp ve sadece zorunlu durumlarda tercih etmektedirler.

Sonuç olarak, modern toplumun yarattığı farklılaşma süreci içinde ortaya çıkan huzurevleri, ailenin çekirdek aileye dönüşmesi ve ayrıca yaşlı bakımının profesyonel hizmet gerektirmesi, ailenin çalışma hayatı sebebiyle bu hizmeti verememesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunun yanında kendi sorumluluğunu taşıması beklenen modern yaşlı, kimseye yük olmak istememesinden dolayı modern bir kurumdan yardım talep edecek ve bu ihtiyaç da huzurevi organizasyonlarında profesyoneller tarafından karşılanacaktır (Ardahan, 2010).

KAYNAKÇA

- ARDAHAN, M. (2010). Yaşlılık ve Huzurevi. Aile ve Toplum Yıl: 11 Cilt: 5 Sayı: 20.
- BACANLI, H. (2013), Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişim Psikolojisi, Açılım Kitap, İstanbul.
- CANATAN K. YILDIRIM E., (2013), Aile Sosyolojisi
- CANATAN, A. (2008), Sosyal Yönleriyle Yaşlılık, PalmeYayıncılık, Ankara.
- CİMETE, G. (2002), Yaşam Sonu Bakım, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.
- CİRPUT, H. (1997), İstanbul Kentinde Farklı Sosyo-Ekonomik Kültürel Düzeylerde Yaşlılık İle İlgili Sorunlar, Tez, İstanbul.
- ÇİLELİ, M. (2004), Ölüm, İmge Kitabevi, Ankara.
- ÇOBANLI, C. ve SALT, A. (2001), DharmaAsikopedisi, DharmaYayımları, İstanbul.
- DANIŞ, M. (2004), Başarılı Yaşlanma ve Yaşlı Bakım Modelleri, Güç-VakYayımları, Ankara.
- DÖKMEN, U. (2003), Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Var Olmak, Gelişmek Uzlaşmak, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- EKE, S. (2003), Farklı Mesleklerde Çalışanların Ölüm Kaygılarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ERDOĞDU, M.Y. ve ÖZKAN, M. (2007), "Farklı Dini İnanışlardaki Bireylerin Ölüm Kaygıları ile Ruhsal Belirtiler ve Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler", İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 14 (3): 171-179.
- ERİNÇ, S. (2008), Toplum ve İnsan, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- ERTUFAN, H. (2000), Bir Grup Tıp Öğrencisi Üzerinde Ölüm Kaygısı ve Korkusu Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul.
- ERTUFAN, H. (2008), Hekimlik Uygulamalarında Ölümle Sık Karşılaşmanın Ölüm Kaygısı Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GEÇTAN, E. (1984), İnsan Olmak: Varoluşun Bireysel ve Toplumsal Anlamı, Adam Yayıncılık, İstanbul.
- GEÇTAN, E. (1990), Varoluş ve Psikiyatri, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- GEÇTAN, E. (2002), Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- GÜLSEREN, Ş., KOÇYİĞİT, H., EROL, A., BAY, H., KÜLTÜR, S., MEMİŞ, A. ve VURAL, N. (2000), "Huzurevinde Yaşamakta Olan Bir Grup Yaşlıda Bilişsel İşlevler, Ruhsal Bozukluklar, Depresif Belirti Düzeyi ve Yaşam Kalitesi", Geriatri 3:133-140.
- GÜNEŞ, G., DEMİRCİOĞLU, N. ve KARAOĞLU, L. (2005), "Malatya Şehir Merkezinde Yaşayan Yaşlı Kadınların Günlük Yaşam Aktiviteleri, Sosyal ve Psikolojik Fonksiyon Düzeyleri", Türk Geriatri Dergisi, 8(2):78-83.
- HÖKELEKLİ, H. (1991), Ölümle İlgili Tutumlar ve Dini Davranış; İslami Araştırmalar Dergisi.
- HÖKELEKLİ, H. (1992), Ölümle İlgili Tutumların Dini Davranışla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Derneği.
- HÖKELEKLİ, H. (1993), Din Psikolojisi, TDV Yayınları, Ankara.
- HÖKELEKLİ, H. (2008), Ölüm, Ölüm Ötesi Psikolojisi ve Din, 1. Baskı, Dem Yayınları, İstanbul.
- İNAM, A. (1999), Olabileceğini Olmada Ölümün Yeri, Düşünen Siyaset, Esin Sanat Felsefe Yayıncılık, Ankara.
- İyi Bak Kendine. 2015, Ülke Tv
- JUNG, G.C. (1997), Ruh ve Ölüm, Çev: Gürol E., Ed. Analitik Psikoloji, Payel Yayınevi,

İstanbul.

KARACA, F. (1997), Psikolojik Açıdan Ölüm ve Dini İnanç İlişkisi, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Erzurum.

KARACA, F. (2000), "Ölüm Psikolojisi, Beyan Yayınları", İstanbul.

KARACA, F. ve YILDIZ, M. (2001), Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinin Türkçe Çevirisinin Normal Popülasyonda Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Tabula-Rasa.

KAYA, M. ve ASLAN, D. (2007), Ankara'da Bir Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan yaş Ve Üzeri Bireylerin Sosyal Yaşama Katılım İle İlgili Bazı Davranışları Ve Yaşam Kalitesi İle İlişkisi, 11. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Özet Bildiri Kitabı.

KILIÇBAY, M.A. (1999), Yaşamın Amacı Olarak Ölüm, Düşünen Siyaset Dergisi.

KOÇ, M. (2002), "Gelişim Psikolojisi Açısından Yaşlılık Döneminde Ruhsal Gelişim", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 287-304.

KONAK, A. ve ÇİĞDEM, Y. (2005), "Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi Örneği", Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29 (1): 23-63.

KÖKNEL, O. (1990), Korkular, Takıntılar, Saplantılar, Altın Kitapları, İstanbul.

MİROĞLU, C. (2009), Ankara'da Bir Huzurevi İncelemesi, Ankara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkbilim – Etnoloji Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi,

Ankara.

ONUR, B. (1986), Gelişim Psikolojisi, Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm, V Yayınları, Ankara.

ONUR, B. (1992), Gelişim Psikolojisi, VersoYayıncılık, Ankara.

ONUR, Bekir (2011), Gelişim Psikolojisi (Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm), İmge Yayınevi, Ankara

SAYGUN, M. ve ÇAKMAK, A. (2004), Kırıkkale İli Dört Ve Sekiz Nolu Sağlık Ocağı Bölgelerinde Yaşayan 65 Yaş Ve Üzeri Kişilerin Bazı Sağlık Ve Sosyal Durumlarının Saptanması Ve Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi, 9. Ulusal Halk Sağlığı Günleri Bildiri Özet Kitabı Ankara.

SEViĞ, Ü. (1992), Sağlıklı Yaşlanma İçin Temel Sağlık Alışkanlıklarının İncelenmesi, Sağlıklı Yaşlanma Sempozyum Kitabı, Başbakanlık-SHÇEK Basımevi, Ankara.

SONTAG, S. (1988), Bir Metafor Olarak Hastalık, BFS Yayınları, İstanbul.

ŞENOL, C. (1989), "Ankara İlinde Kurumlarda Yaşayan Yaşlılarda Ölüm İlişkin Kaygı ve Korkular", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- TANHAN, F. (2007), Ölüm Kaygısıyla Baş Etme Eğitiminin Ölüm Kaygısı ve Psikolojik İyi Olma Düzeyine Etkisi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TANHAN, F. ve ARI, F. (2006), "Üniversite Öğrencilerinin Ölüm Verdikleri Anlam ve Öğrenim Gördükleri Program Açısından Ölüm Kaygısı Düzeyleri", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, III-II 34-43.
- TANRIDAĞ, R.S. (1998), Hemşirelerin Ölüm Kaygıları ve Genel Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi.
- TOPRAK, İ., SOYDAL, T. ve BAL, E. (2002), Yaşlı Sağlığı, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ağustos.
- YALOM, I. (2000), Varoluşçu Psikoterapi, Çev: Babayit İ.Z., Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- YANBASTI, G. (1990), Kişilik Kuramları, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Yaşlılara Olan Vefa Borcumuz, 31 Mayıs 2012, MEB
- YILDIZ, M. (2001), "Dindarlık ve Ölüm Kaygısı, Tasavvufi Yaklaşım ve Günümüz Üniversitesi Öğrencileri", Journal of Religious Culture, Nr. 43b: 1-7.